

ČETNICKÉ TRAMPOTY

MICHAL DLOUHÝ

MICHAL DLOUHÝ

ČETNICKÉ TRAMPOTY

Praha 2014

Nakladatelství Jindřich Kraus - PRAGOLINE

© JUDr. Michal Dlouhý, 2014
© Nakladatelství Jindřich Kraus - PRAGOLINE 2014
ISBN 978-80-87872-87-1

Vítám další svazek do série publikací Michala Dlouhého o československém četnictvu, který má opět přispět k očistění dobrého jména tohoto sboru z první republiky a přiblížit čtenářům jeho poctivou a často i nebezpečnou práci pro bezpečnost spoluobčanů.

Jako dcera jednoho z řad četnictva mám na tuto dobu také určité vzpomínky. Můj otec si „četničinu“ nevybral plánovitě. Když se vrátil r. 1921 z války, nebylo pro syna z hospodářství příliš možností k zaměstnání. Prodělal na různých stanicích anabázi od četníka na zkoušku až k veliteli četnické pátrací stanice v Táboře, kde ho zatkl gestapo a tím ukončilo jeho prvorepublikovou kariéru.

Svou práci bral velice svědomitě a snažil se ji stále zdokonalovat kurzy a školeními. O všem si vedl různé záznamy, doplněné vtipnými kresbičkami i karikaturami. Když jsem ty „deníky“ pročítala, uvědomovala jsem si, jak to byla náročná práce, často nedoceněná i kritizovaná. Pochopila jsem, proč někdy chodil ze služby se zachmuřenou tváří, a nechtělo se mu ani mluvit. Jako penzista však podával některé veselejší historky tak poutavě, že byl vítaným společníkem při rodinných setkáních.

K doktoru Dlouhému mne přivedly televizní Četnické humoresky. Nabídla jsem mu otcův písemný materiál k případnému využití. Vážím si velice jeho práce a jsem mu vděčná za to, že ve svých publikacích i televizním zpracování snímá z prvorepublikového četnictva ódium z doby totality. Komunisté se velice snažili tento sbor zdiskreditovat, a to nejen tvrzením, že četníci stříleli do lidí. Tato nespravedlnost mne velmi tížila, a proto skládám panu plukovníkovi poklonu za veškerou činnost v této oblasti, neboť ukazuje práci četnictva v pravdivém světle.

Knize přeji úspěch a vnímavé čtenáře.

V Písku 15.7.2005

Zdeňka Machartová – Folková
dcera npor. Karla Macharta

PÁR ŘÁDEK ÚVODEM

Četnické trampoty jsou souborem obsahující doslova celou kopu povídek ze života četníka Karla Macharta, který se vypracoval z řadového četníka na velitele četnické pátrací stanice. Jednotlivé povídky věnované převážně výkonu pátrací služby jsou psány formou literatury faktu, s využitím bohaté písemné i grafické pozůstalosti po Karlu Machartovi, citací z dobových předpisů, a jsou doplněné řadou obrazových příloh.

Slovo trampota v sobě nese svízel, obtíž, strast, starost a těžkost. Přesně taková byla výkonná četnická služba sužovaná notnou hromadou předpisů zděděných samostatným československým státem po habsburské monarchii. Pragmatické služební předpisy se staly v rukou četnických správních důstojníků přestoupivších od vojska, kteří dbali více na vojenský výcvik sboru včetně cviků s karabinou a se šavlí, než na výkon pátrací služby spočívající ve stíhání pachatelů trestných činů a pátrání po osobách a věcech, mnohdy nástrojem perzekuce výkonných četníků.

Kvalifikační předpis dopodrobna stanovil postup posuzování způsobilosti příslušníků četnického sboru k zastávání určitého místa nebo funkce, pro povýšení či zvýšení služného. Každý výkonný četník byl podroben jednou za rok kvalifikačnímu řízení prováděnému kvalifikační komisí, v jejímž čele byl příslušný velitel četnického oddělení. Výsledkem řízení se stala kvalifikační listina, jejímž závěrem bylo hodnocení dotyčného ve škále: výtečný, velmi dobrý, dobrý, uspokojivý a neuspokojivý.

- jako „dobrý“ byl hodnocen průměrný četník, t.j. takový, jakých byla zpravidla většina,
- jako „velmi dobrý“ byl hodnocen četník lepší než průměrný, jakých byla zpravidla menšina,
- jako „výtečný“ byl hodnocen četník daleko vynikající nad průměr ve výše zmíněné menšině velmi dobrých,
- jako „uspokojivý“ byl hodnocen podprůměrný četník, který však dostačoval k zastávání dosavadního služebního místa a dosažené hodnosti,
- jako „neuspokojivý“ byl hodnocen četník nezpůsobilý k zastávání dosavadního místa a hodnosti.

Kvalifikační listina, která nahradila rakouskou konduitní listinu, byla pro každého četníka doslova klíčem, který otevíral, nebo nepropustně uzamykal cestu k povýšení do vyšší hodnosti či vyslání do „šaržovní“

školy, tj. školy pro výcvik velitelů stanic, jejíž absolvování bylo nezbytným předpokladem ke jmenování do velitelské funkce.

Při nástupu se stal uchazeč četníkem na zkoušku a byla mu zachována hodnost dosažená u vojska, nejvýše však hodnost četaře, a po šestiměsíční úspěšné službě na zkoušku mu mohla být přiznána hodnost závodčího. Po přijetí do definitivního stavu došlo k povýšení do hodnosti strážmistra. Předpokladem povýšení do hodnosti štábního strážmistra bylo úspěšné absolvování hodnostní školy, nejméně desetiletá služba s velmi dobrou kvalifikací v posledních dvou letech nebo patnáctiletá služba s dobrou kvalifikací v posledních dvou letech. Na praporčíka mohl být povýšen štábní strážmistr po nejméně desetileté výkonné službě a absolvování hodnostní školy. Do hodnosti vrchního strážmistra mohl být povýšen pouze praporčík ustanovený za velitele stanice.

SLUŽEBNÍ PŘEDPISY ČS. ČETNICTVA.

MIN. VNITRA ČÍS. JEDN. 44.291/13/1928.

VĚSTNÍK ČETN. ČÍS. 9 z 1928.

KVALIFIKAČNÍ PŘEDPIS

Strážmistr
Josef Halviger

NÁKLADEM MINISTERSTVA VNITRA
TISKEM STÁTNÍ TISKÁRNY V PRAZE

RAKOUSKÝ ČETNÍK

Karel Machart se narodil 2. ledna 1897, byl prostředním ze tří dětí, měl staršího bratra Františka a o dva roky mladší sestru Ludmilu. Vzhledem k rozhodnutí rodičů, že se bude věnovat rolnickému povolání, absolvoval pouze obecnou školu a poté začal skutečně pracovat na hospodářství, kde pásł dobytek a jezdil s koňmi.

Rodné Staré Kestřany opustil až v říjnu 1915, kdy narukoval k domobraně, a byl vržen rovnou do víru války, která dostala přívlastek světová. Po výcviku v Uhrách, Istrii a v Tyrolích se účastnil bojů v Itálii, kde byl střepinou miny zraněn na levé ruce. Po vyléčení zranění byl odeslán na dovolenou a v březnu 1917 byl rozhodnutím c.k. okresního hejtmantství v Písku pro hospodářské účely do odvolání zproštěn od domobranecké služby.

Pracoval tedy přesně dle představ rodičů na hospodářství, ale již na podzim 1917 musel žádat o odklad narukování, neboť c.k. ministerstvo pro zemskou obranu vydalo výnos o narukování všech mladých ročníků osvobozených od vojenské služby. Písecké okresní hejtmantství povolilo Karlu Machartovi v únoru 1918 prozatímní odklad narukování a v dubnu rozhodlo o jeho výjimečném osvobození od činné domobranecké služby do 31. října 1918.

Koncem léta bylo již jasné, že světová válka se blíží po více než čtyřech letech ke kýženému konci, ale zároveň se blížil termín konce osvobození od činné služby pro rolnického syna Karla Macharta. Zde sehrál svoji roli strážmistr Podhůrský, velitel místní četnické stanice, který se zasadil o to, aby c.k. okresní hejtmantství nevyhovělo žádosti o další osvobození od činné služby a koncem září rozhodlo, že jmenovaný musí opět nastoupiti 1. listopadu 1918 službu. Za četnickou aktivitou však stála paní strážmistrová, kterou zpupný mladý Machart odmítal o nedělích vozit v kočáře po zábavách v okolí.

Rychlostí blesku se roznesla 14. října 1918 zpráva o konci války a o státním převratu. V obcích zavlály české prapory a byly páleny symboly nenáviděné monarchie. Ve Starých Kestřanech se oslav dokonce účastnil i četnický strážmistr Podhůrský. Druhý den ale vše zůstalo při starém a ve Strakonících a v Písku dokonce četníci zatýkali pro velezradu. Kestřanští byli této perzekuce ušetřeni, neboť se s nimi vzbouřil i četnický velitel. Strážmistřova dcera pak obíhala obec, aby občané nikde nic neříkali...

Vývoj událostí se však zvrátit nedal. Po 28. říjnu již bylo zcela jasno. Tím pádem nemusel Karel Machart rozšířit řady „zelených kádru“, tvořené dezertujícími vojáky, jak měl původně v úmyslu po 31. říjnu.

Vojně se Karel Machart však nevyhnul. Pod barvami republiky téměř ještě dva roky konal aktivní vojenskou službu na Slovensku, kde se podílel na jeho obsazování, a poté až do konce roku 1920 sloužil na maďarských hranicích.

A ZASE NA VOJNĚ

Po návratu ze Slovenska rolnickému synkovi na rodném gruntu nekvetlo štěstí. Starší bratr František se oženil a dal mu najevo, že hodlá v rodném domě hospodařit. Co tedy zbývalo nevyučenému pasákovi u dobytka a kočímu s obecnou školou.

Přes negativní zážitek s rakouským četníkem, nemaje na vybranou, se přihlásil do služeb československého státu. Dal se znova na „vojnu“, tentokrát v četnickém sboru, a stal se tak „pasákem u lidí“.

Ráno 4. května 1922 přivítala monumentální budova zemského velitelství četnictva pro Čechy v Karmelitské ulici v Praze na Malé Straně, která je četnickými kasárnami od roku 1855, zhruba devadesát adeptů o službu u četnického sboru.

Štábní lékař prováděl skutečně důkladné zdravotní prohlídky, neboť

uznal za služby schopných pouze patnáct uchazečů, a jedním z nich byl i Karel Machart. Věci náhle vzaly rychlý spád. Vybavení kopřivovským stejnokrojem, karabinou Mannlicher vzor 1895 s bodákem a dalšími, pro četnickou službu potřebnými věcmi, jako jsou brašna, řemení, svěrací řetízky a podobně. Po sepsání řady protokolů a prvotním poučení následovalo složení služební přísahy.

Všech patnáct novopečených četníků stálo ve vestibulu kasáren v pozoru v jedné řadě a za přítomnosti zemského četnického velitele generála Karla Skorkovského a několika správních důstojníků vyslechli následující slova:

Přisahám při všem, co jest mi svato, a v plné shodě se svým svědomím, že budu republiky Československé a její vládě věren a oddán, že budu jejich zákonů a nařízení mně nadřízených úřadů a svých představených ochotně poslušen, že budu přísně zachovávatí úřední tajemství a že při všem svém konání budu míti vždycky jen zájem služby a prospěch republiky Československé na zřeteli.

Přisahám, že povinnosti četníka, jež jsou nebo budou zákony a nařízeními nebo rozkazy mých představených pro zachování veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti stanoveny, a povinnosti vojína, jež mně zákony a předpisy vojenskými jsou nebo budou uloženy a jež jsem vojenskou přísahou na sebe vzal, budu svědomitě plniti.

Po těchto slovech všichni pozvedli pravou ruku do výše a pronesli slova: „*Tak přísaháme!*“

Následně bylo každému z nich sděleno místo prvního přidělení. Četník na zkoušku Karel Machart byl přidělen k četnickému oddělení č. 12 Chrudim, kde se měl následujícího dne ráno hlásit u velitele oddělení. Za tím účelem mu byl vystaven četnický cestovní průkaz k bezplatnému použití osobního vlaku.

O tom, že se dal opět na vojnu, se přesvědčil záhy po opuštění budovy zemského velitelství. Maje plné ruce výstroje, vzal si karabinu, nic netuše, přes záda a vydal se k tramvajové zastávce. Vzápětí ho okřikl jakýsi četnický štábní důstojník, kterého přehlédl, a vytkl mu, že ho nepozdravil a že nenosí karabinu podle předpisu na rameni. Otázal se novopečeného četníka na zkoušku, na které oddělení je přidělen, a uložil mu, aby svůj prohrěšek ohlásil veliteli stanice, na níž bude zařazen, a požádal, aby ho naučil vojensky zdravít a chovat se na veřejnosti.

Naivně se totiž domníval, že poměry v četnictvu jsou poněkud jiné než u armády...

PRVNÍ PŘIDĚLENÍ

Po noční jízdě četník na zkoušku Machart docestoval prvním ranním vlakem do Chrudimi. Po vysvětlení přednosta železniční stanice zanedlouho stál v plné zbroji před chrudimskými četnickými kasárnami, ve kterých sídlilo četnické oddělení, okresní četnické velitelství a zároveň i tamní četnická stanice. Strážmistrem Jindřichem Loukotou z místní četnické stanice, který měl v kasárnách pohotovostní službu, byl přivítán a pozván k občerstvení. Skromná četnická krmě - černá káva a chléb - mu přišla skutečně vhod.

Úderem osmé hodiny šel k raportu do kanceláře velitele četnického oddělení, na níž bylo uvedeno: KAPITÁN JAN VÁJA. Po vstupu do místnosti zde spatřil dva důstojníky v hodnosti kapitána a okamžitě se obrátil ke staršímu z nich a hlásil příchod četníka na zkoušku. Byl však okamžitě přerušen, aby se hlásil veliteli oddělení. Opakoval tedy své hlášení mladšímu důstojníkovi.

Až nyní si povšiml, že tento muž má na rozdíl od staršího poněkud odlišný stejnokroj. Rozdíl spočíval ve velikosti límcové výložky. Zatímco on jakož i všichni ostatní výkonní četníci včetně důstojníků výkonných mají na špičkách límců červené výložky ve tvaru trojúhelníku se dvěma obloučky na zadní straně, správní důstojníci mají límcové výložky mnohem větší, ve tvaru jakéhosi kosodelníku, s jedním obloučkem na zadní straně.

Velitel oddělení kapitán Vája hlášení přijal a představil jednoho ze tří jemu podřízených okresních velitelů, chrudimského okresního četnického velitele kapitána výkonného Josefa Ptáčka. Jak bylo uvedeno, okresní velitelství Chrudim sídlilo v týchž kasárnách a mělo v obvodě celkem 15 četnických stanic. Velitel oddělení po krátké poradě s kapitánem výkonným Ptáčkem rozhodl, že nově přidělený četník na zkoušku bude přidělen četnické stanici Medlešice. Tamní staniční velitel vrchní strážmistr František Leznar bude tím nejvhodnějším k zaučení.

Poté byl četník Machart odveden okresním velitelem do jeho kanceláře k vyřízení předepsané administrativy a k vysvětlení cesty do Medlešic. Bylo mu mimo jiné sděleno, že pan vrchní Leznar je zkušený četník, který ho mnohému naučí, a byl upozorněn na nutnost bezpodmínečného dodržování kázně a disciplíny, o čemž se pan okresní i velitel oddělení budou osobně přesvědčovat při jimi konaných přehlídkách stanice. Jakmile to bude možné, bude vyslán do školy četníků na

zkoušku, jejíž absolvování je předpokladem k převzetí do definitivního stavu.

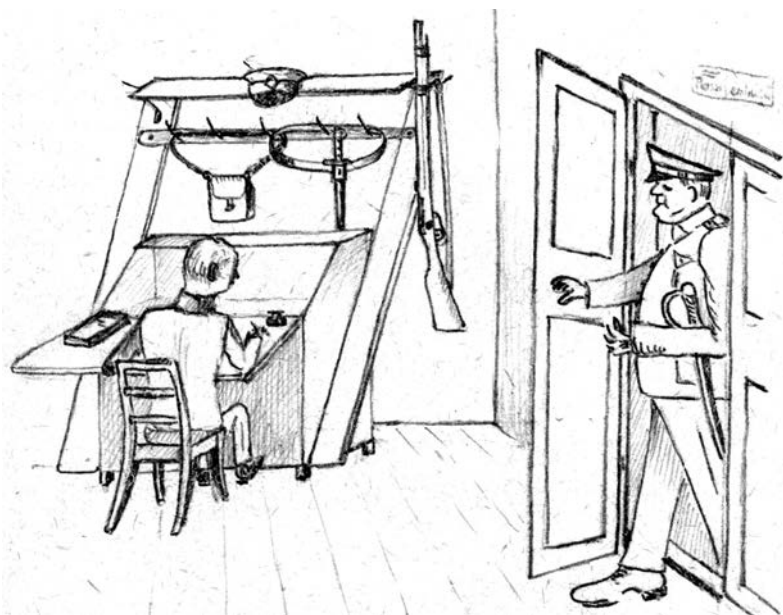
Cesta do Medlešic netrvala drahou ani půl hodiny, a tak již před polednem uvítala medlešická četnická stanice svého nejmladšího člena. Ve staniční místnosti se nacházel četník v hodnosti strážmistra. Po podaném hlášení přivítal „probáka“, jak se podle rakouského „probengendarm“ říkalo četníkům na zkoušku, a představil se jako Pepík Lochmanů. Informoval, že pan vrchní právě odešel domů na oběd a že se do hodiny vrátí. Je totiž zvyklý dát si po obědě „dvacet“. Upozornil, že staniční velitel je starý služebník, ukázka pravého rakouského četníka, přísný, ale zato spravedlivý. V tu ránu se Karlu Machartovi vybavil kestránský strážmistr Podhůrský a sám pro sebe si povzdechl, že prokletá „austrie“ ho snad bude pronásledovat celý život. Hodina čekání při hovoru utekla jako nic a ve staniční místnosti se objevila urostlá postava pana vrchního.

Četník na zkoušku se veliteli stanice zhlásil a poté ho následoval do jeho kanceláře. Pan vrchní nového podřízeného svým zvučným hlasem přivítal a záhy ho upozornil, že vyžaduje naprostou poslušnost a kázeň. Ve své řeči často používal řadu zažitých německých výrazů. Probengendarm, víme, si musí být vědom toho, že ačkoliv nosí na veřejnosti četnický stejnokroj, četníkem vlastně vůbec není. Musí se proto svědomitě učit, slušně a zdvořile vystupovat na veřejnosti a v žádném případě se nepouštět s občanstvem do politických debat, anžto četníci jsou

apolitičtí, neboť jsou pro všechny bez rozdílu. Rovněž není přípustno nemírné holdování alkoholu a hazardním hrám. To však neznamená, že by si četník nemohl dát pivo nebo dvě v místním hostinci či zahrát si partičku mariáše se slušnými lidmi.

Následovalo ubytování v pokoji pro mužstvo, kde je ubytován již strážmistr Lochman, a následně si měl zajít do obchodu pro sešity. Přesně podle vzoru strážmistra Lochmana si urovnal výstroj a výzbroj a ostatní svoje věci na polici a do „kastlíku“, jak se říkalo starým rozkládacím psacím stolům.

Podle pokynu pana vrchního pak vyrazil do obchodu pro sešity. Po návratu mu strážmistr Lochman sdělil, že se má okamžitě hlásit u vrchního. Zde dostal zvýšeným hlasem vyčiněno, že veliteli stanice nehlásil opuštění četnických kasáren. Každý odchod a příchod četníka musí být hlášen veliteli stanice a v jeho nepřítomnosti pohotovostnímu četníkovi. Dostal k prostudování kasární předpis a stejnokrojoý předpis s tím, že druhého dne bude mít svoji první patrolu, tak ať ví, jak má být četník ustrojen a chovat se na veřejnosti. To mu četnická služba hezky začíná, povzdychl si a vzpomněl si na svůj první prohřešek před budovou zemského velitelství a pokyn, že ho má oznámit veliteli stanice, ale nenašel odvalu ještě více rozčlít staničního velitele.

Proto se odebral do svého pokoje a zasedl ke „kastlíku“ nad služební předpisy. Hlavou se mu ale honily myšlenky, o tom, zdali bylo správné jeho rozhodnutí dát se k četnictvu.

Ačkoliv byl bez oběda, večeře připravená staniční kuchařkou mu ten den ani nechutnala. Před spaním se ještě věnoval studiu předpisů. Náladu mu sice před spaním zlepšil spolubydlící Pepík s tím, že velitel je sice pedant, ale když se mu „zahraje“ vojna, na kterou si potrpí, tak to s ním vcelku jde.

Těch zážitků bylo za poslední dva dny tolik, že z nich nemohl dlouho ani usnout. Hospodařit do rodného domu se vrátit nemůže, takže mu beztak nezbývá nic jiného než vydržet a zůstat.

PATROLA

Druhý den na medlešické stanici začal pro Karla Macharta dle denního řádu ranním raportem u velitele stanice přesně o osmé hodině. Vrchní strážmistr Leznar poté komisním hlasem seznámil nově podřízeného četníka u ručně kreslené mapy se staničním obvodem. Tvořily ho kromě Medlešic obce Dřenice, Blato, Markovice, Bylany, Třebřichy, Čepy, Dražkovice a Dubany.

Následně osazenstvo stanice, strážmistr Lochman a četník na zkoušku Machart, na dvoře četnických kasáren pod vedením staničního velitele nacvičovalo v plné zbroji „bajonet auf“ a nabíjení karabiny. Nejprve strážmistr Lochman předvedl jednotlivé úkony a ty pak předváděl i četník na zkoušku. Pan vrchní dále školil výnos c.k. ministerstva zeměbrany o manipulaci se zbraní při eskortách a při jízdě po železnici.

Po obědě pan vrchní krasopisně předepsal do služebních knížek obou podřízených četníků obchůzku od 15. hodiny do 9. hodiny ranní a předal strážmistru Lochmanovi jako veliteli hlídky několik spisů s pokyny k jejich vyřízení. Hlídka před odchodem nabíla podle povelů vrchního strážmistra karabiny a vydala se obchůzkou se vztýčenými bodáky po stanovené trase.

Cestou Karel Machart stále pokukoval po kolegovi a snažil se, aby vypadal jako správný četník, zejména když míjeli kolemjdoucí osoby. Bedlivě přitom poslouchal vyprávění staršího kolegy o služebním obvodu a osobách v něm žijících. Po četnicku se tomu říká místní a osobní znalost. První zastávka byla u starosty Příhody v Blatě, kde strážmistr

Lochman představil nového kolegu, vyřídil dva z přidělených spisů a nechal si starostou potvrdit služební knížku. Poté se hlídka vydala po silnici směrem k obci Dřenice.

Lochmanovo vyprávění se nyní týkalo způsobu hodnocení četnictva. Úspěch, neboli „erfolku“, to je to, co všechny nadřízené, staničním velitelem počínaje a generálním velitelem četnictva a jeho pobočníky konče zajímá ze všeho nejvíc. Není možno, aby se četník vrátil ze služby s prázdnou. Když ne se zprávou o zatčení pro zločin, tak alespoň s oznámením nějakého přestupku. Jednou se Lochmanovi nedařilo tak, že se dokonce třikrát za sebou vrátil bez „erfolku“, ať dělal, co dělal. A to bylo tenkrát od vrchního tuze zle.

Před dřenicým hostincem stál kůň s povozem. Velitel hlídky Lochman se podíval na Karla Macharta, ale ten ho neklamal. Jako bývalý kočí velmi dobře věděl, že ponechání koně na veřejnosti bez dozoru je přestupkem. To byla specialita kestránského strážmistra Podhůrského co měl taky chudák dělat, když ke spáchání zločinu v jeho obvodě nedošlo, jak byl rok dlouhý, a nějaký ten „úspěch“ nadřízeným vykázat musel. A navíc povoz neměl tabulku s označením majitele! Dodal k Lochmanově překvapení četník na zkoušku. Tedy druhý delikt! Tentokrát s prázdnou nepřijdou. Pachatel byl nedaleko, v hostinci. Po sepsání oznámení o přestupku následovala návštěva u místního starosty. Nabídnutá černá káva a buchty přišly vskutku vhod.

Dřenice hlídka opouštěla krátce před půlnocí a vydala se po stanovené trase na Třebřichy. Jelikož měli náskok, rozhodl Lochman po kontrole jakési samoty o krátkém odpočinku v lesní boudě. Oba četníci usnuli během okamžiku. Probudilo je až ranní svítání. Spánek trval poněkud déle, než předpokládali, a tak se z původního náskoku stalo hezké zdržení.

Nezbývalo, než přidat rázně do kroku, což se, jak záhy zjistili, vyplatilo. V Třebřichách totiž hlídku očekával pan vrchní. Po obdrženém Lochmanově hlášení provedl zápis do služebních knížek. Byl velmi potěšen Machartovými „erfolky“, neboť se málokdy stává, aby první patrola končila úspěchem, natož rovnou dvěma... Pan vrchní pokračoval sám obchůzkou na Bylany a dvoumužová hlídka se vracela zpět do kasáren.

Při odstrojování a čištění karabiny si Karel Machart liboval, že četnický život nebude tak zlý, jak se obával.